

Μακεδονικά

Τόμ. 14, Αρ. 1 (1974)

Μακεδονικά στο βιβλίο του Δημόσιου Μνήμονος
Σκοπέλου, του έτους 1831

Αθ. Ε. Καραθανάσης

doi: [10.12681/makedonika.592](https://doi.org/10.12681/makedonika.592)

Copyright © 2015, Αθ. Ε. Καραθανάσης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Καραθανάσης Α. Ε. (1974). Μακεδονικά στο βιβλίο του Δημόσιου Μνήμονος Σκοπέλου, του έτους 1831. *Μακεδονικά*, 14(1), 403–405. <https://doi.org/10.12681/makedonika.592>

στή βασιλεύουσα, σὲ μιὰ ὑστατή προσπάθεια νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοὺς Βενετοὺς διαχειριστὲς τῆς περιουσίας τοῦ θεοῦ του τὰ 20.000 ρεάλια. Γιὰ τὸν Κούνιαλη πρέπει μάλλον νὰ δεχτοῦμε ὅτι μετέβη ξανά στὴν Ἰταλία (ἄγνωστο πότε, ἀλλ' ὁπωσδήποτε μετὰ τὰ 1677), ὅπου καὶ πέθανε στὰ 1694¹.

ΙΩ. Ε. ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ

ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΜΝΗΜΟΝΟΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ, ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1831

Στὴ Σκόπελο καὶ στὸ ἀρχεῖο τοῦ συμβολαιογράφου κ. Β. Παλιούρη σώζεται ἓνα πολὺ ἐνδιαφέρον χειρόγραφο βιβλίο μὲ τὴν ἐπιγραφή: «Βιβλίον β' ἀρχόμενον ἀπὸ πρῶτον ἀριθμὸν τῶν πράξεων τοῦ Μνήμονος τῆς Νήσου Σκοπέλου, τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς Μνημοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ τριακοστῷ πρώτῳ ἔτει 1831, Μηνί Ἰανουαρίῳ». Δημόσιος Μνήμων τῆς Σκοπέλου τὰ χρόνια αὐτὰ ἦταν ὁ Σκοπελίτης Μελαχροινὸς Γιαννιός². Τὸ βιβλίο ἀποτελεῖται ἀπὸ διακόσια τριάντα φύλλα, στὰ ὅποια εἶναι γραμμένες οἱ τριακόσιες δέκα (310) πράξεις τοῦ Μνήμονος. Ὅλες αὐτὲς οἱ πράξεις παρουσιάζουν ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ νησιοῦ καὶ γενικὰ γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ νησιώτικου κόσμου. Δίνομε ἐδῶ μερικὰ ἀπὸ τὰ περιεχόμενα τοῦ βιβλίου: ὁμολογίες δανειῶν, ἐμπορικὲς δοσοληψίες μὲ ἐμπορικὰ κέντρα τῆς ἐποχῆς, ναυλοσυμφωνητικά, αἰρετοκρισιεῖς, χαριστήρια περιουσιῶν, προικοσύμφωνα, «ἐγγυητικά διὰ τιμίαν διαγωγὴν προσώπου τινός», ἐκμισθώσεις ἐργασίας κ.ἄ.

Γιὰ τὴ Μακεδονία τὸ βιβλίο αὐτὸ παρουσιάζει ἐνδιαφέρον, γιατί δείχνει τὶς ἐμπορικὲς συναλλαγὰς τῶν νησιῶν τοῦ συμπλέγματος τῶν Β. Σποράδων κμὲ τὰ μέρη τῆς Κασάνδρας, ὅπου συνήθως ἔρχονταν οἱ Σκοπελίτες, γιὰ νὰ προμηθευτοῦν ξυλεία ἀπὸ τὰ πλούσια δάση τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ἀκόμη νὰ πουλήσουν τὸ περίφημο σκοπελίτικο κρασί. Πολλὲς ἀκόμη ἐμπορικὲς δοσοληψίες Σκοπελιτῶν νοικοκυραίων γίνονται μὲ ἐμπόρους τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς περιοχῆς Βαρδάρη.

Στὴ Σκόπελο καὶ στὴ Σκιάθῳ ἦρθαν κι ἐγκαταστάθηκαν ἐπίσης πολλοὶ Μακεδόνες πρόσφυγες-ἐπαναστάτες μετὰ τὴν ἀτυχή ἐπανάσταση τοῦ 1821 στὴ Μακεδονία³. Ἀπ' αὐτοὺς μάλιστα μερικοὶ ἀναδείχτηκαν κι ἔγιναν ἀξιόλογοι καπεταναῖοι στὴν περιοχὴ τῆς «Θεταλομαγνησίας», ὅπως ἦταν ὁ καπετὰν Μπίνος, ὁ καπετὰν Δημήτρης Λιακόπουλος καὶ οἱ Παραθουραῖοι. Ἄλλα καὶ τὸ ἀνώνυμο πλῆθος τῶν προσφύγων ποῦ ἦρθε κι ἐγκαταστάθηκε στὰ νησιά αὐτὰ πολὺ βοήθησε τοὺς ἀπελευθερωτικὸς ἀγῶνες τῶν ἐντοπιῶν. Ὁ καθηγ. Ἄπ. Βακαλόπουλος γράφει ὅτι «οἱ Μακεδόνες, κυρίως οἱ Ὀλύμπιοι, ὡς διατελοῦντες συμ-

1. Κ. Δ. Μέρτζιου, Μνημεῖα Μακεδονικῆς Ἱστορίας, Θεσσαλονικὴ 1947, σ. 496.

2. Γιὰ τὸν τίτλο τοῦ Δημοσίου Μνήμονος, τοῦ ἀλλοτινοῦ δηλ. νοτάριου ἢ κατζίλλιέρη καὶ σημερινοῦ συμβολαιογράφου, βλ. στοῦ Ἄθαν. Δ. Θανοπούλου-Διον. Λεμβανού, Ὁ συμβολαιογράφος ἐν τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ πράξει, Ἀθήναι 1952, σ. 18-19.

3. Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ βλ. Ἄπ. Βακαλόπουλου, Πρόσφυγες καὶ προσφυγικὸν ζήτημα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, Θεσσαλονικὴ 1939, σ. 32-46, Τοῦ Ἰδίου, Ἡ δράσις τῶν ἐξ Ὀλύμπου Μακεδόνων ἀγωνιστῶν ἐν Εὐβοίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ κατὰ τὸ 1822 καὶ 1823, «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον», τ. 15 (1939), σ. 81-90, Τοῦ Ἰδίου, Ἱστορία τῆς Μακεδονίας 1354-1833, Θεσσαλονικὴ 1969, σ. 573-574, 590, 594, 608-619, 616, Ι. Κ. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ἐκδ. γ', Θεσσαλονικὴ 1967.

παγείς υπό ίκανωτάτους άρχηγούς και ώς πολεμικώτεροι τών έντοπίων και Θετταλομαγνήτων απέβησαν βαθμηδόν οι πραγματικοί κυρίαρχοι τών Β. Σποράδων»¹.

Ό καπετάν Μπίνος πρωτοεμφανίστηκε στά νησιά τό καλοκαίρι τοῦ 1822 μαζί με άλλους Μακεδόνες άγωνιστές, όπως οι καπεταναίοι Διαμαντής, Καρατάσος, Γάτσος, Δουμπιώτης². Τόν καπετάν Μπίνο συναντούμε στό βιβλίο τοῦ Δημοσίου Μνήμονος Σκοπέλου· στό βιβλίο αυτό υπάρχει ή μνεία ότι στό 1823 ό Μπίνος ένεργοῦσε ώς μεσολαβητής σέ διαφορές μεταξύ δύο άντιμαχομένων καπεταναίων: τών Κασσανδρινών Παραθυραίων, τούς όποιούς θά συναντήσουμε και παρακάτω, και τοῦ Σκοπελίτη(;) καπετάνιοῦ Ἐντόνη Γεωργίου, ό όποίος μαζί με τούς στρατιώτες του άρπαξε όπλα και άλλα σκεύη από τούς Παραθυραίους: «...ότι κατά τό 1823 έν Σκοπέλω, έχοντες διαφοράν οι κ. Παραθυραίοι μετά τοῦ κ. Ἐντόνιοῦ Γεωργίου και συστρατιωτῶν του περί άρπαγῆς τινῶν άρμάτων και λοιπῶν σκευῶν, τά όποία ήρπασαν τότε πρό όλίγου ό ρηθείς Ἐντόνιος Γεωργίου με τούς συστρατιώτας του από τούς Παραθυραίους έσυμβιβάσθησαν... εις τό κατάλυμα τοῦ καπετάν Μπίνου...»³. Τόν καπετάν Μπίνο συναντούμε επίσης νά άντιπροσωπεύεται στήν Γ' Ἐθνοσυνέλευση τῆς Ἐρμιόνης (1827) από τό γραμματικό τοῦ καπετάν Δημήτρη Λιακόπουλου Δσνιήλ-Ἐναγνώστη Βελεστινλή⁴.

Γιά τό Μακεδόνα καπετάνιο Μήτρο Λιακόπουλο έχομε μόνο μία μνεία στό βιβλίο τοῦ Δημοσίου Μνήμονος Σκοπέλου: ότι γραμματικός του ήταν ό Δανιήλ Ἐναγνώστης Βελεστινιώτης, από τό χωριό τοῦ πρωτομάρτυρα τοῦ Ἁγώνα Ρήγα Φερραίου Βελεστινλή⁵. Ὁ Δανιήλ μάλιστα ήταν άντιπρόσωπος και τοῦ άφεντικοῦ του στή Γ' Ἐθνοσυνέλευση. Ὁ Λιακόπουλος έμφανίστηκε στά νησιά Σκόπελο και Σκιάθο μαζί με τόν Καρατάσο, τό Γάτσο, τόν Μπίνο τό καλοκαίρι τοῦ 1822. Ὁ Κορδάτος γράφει μάλιστα ότι ό Λιακόπουλος ήταν έπικεφαλῆς τών Μακεδόνων προσφύγων και άγωνιστῶν που κατέβηκαν στίς Β. Σποράδες⁶. Γιά τόν καπετάνιο Λιακόπουλο γνωρίζομε άκόμη ότι υπήρξε από τούς σπουδαιότερους συνεργάτες τοῦ άρχηγοῦ τών πλειορίτικων στρατευμάτων στά χρόνια τοῦ Ἁγώνα Μήτρου Μπασδέκη (-1828)⁷. Ὁ Λιακόπουλος, κατά τόν Κορδάτο πάντα, μετά τά 1825 πολέμησε στήν Ἐνατ. Ἑλλάδα και στήν Εῦβοια.

Ἄλλοι γνωστοί καπεταναίοι στή Σκόπελο είναι οι «Κασσανδριανοί» Παραθυραίοι, ό Ρήγας και ό Κωνσταντίνος, γιά τούς όποιούς μιλήσαμε παραπάνω. Φαίνεται ότι κι αυτοί κατέβηκαν στά νησιά τών Σποράδων μετά τήν επανάσταση τῆς Μακεδονίας στό 1821.

Δημοσιεύομε στή συνέχεια ένα «μαρτυρικό» που συντάχτηκε στίς 9 Ἰουνίου 1831 και με τό όποιο ό Ρήγας και Κωνσταντίνος Παραθυράς, καθώς και οι Γεώργιος παπά Κυρίτσος, Ρήγας Ἰωάννου και Χριστόδουλος Ρήγας, «άπαντες Κασσανδριανοί», πιστοποιοῦν ότι οι επαναστάτες Μακεδόνες τό 1821 με άπόφαση τοῦ «Μανολάκη Σερριώτου» (Ἐμμανουήλ Παπᾶ) χρησιμοποίησαν ένα πλοίο που άνήκε στό μοναστήρι τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας Φαρ-

1. Ἁ π. Β α κ α λ ο π ο ὐ λ ο υ, Πρόσφυγες, σ. 27.

2. Γ ι ά ν η Κ ο ρ δ ά τ ο υ, Ἱστορία τῆς επαρχίας Βόλου και Ἁγιάς, Ἀθήνα 1960, σ. 698 κ.έ.

3. Βιβλίον Μελαχροينوῦ Γιαννιοῦ, φ. 56.

4. Ἁ ν δ. Μ ά μ ο υ κ α, Τά κατά τήν Ἐναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, τ. Ζ', σ. 22-26.

5. Βιβλίον Μελαχροينوῦ Γιαννιοῦ, φ. 180 «εγώ Δανιήλ Ἐναγνώστης Βελεστινιώτης, γραμματικός τοῦ καπετάν Δημήτρη Λιακοπούλου».

6. Γ. Κ ο ρ δ ά τ ο υ, έ.ά., σ. 698. Γράφει εκεί: «Στό άναμεταξύ ήρθαν στά νησιά αυτά (Σκιάθο και Σκόπελο) και κάμποσοι επαναστάτες από τή Χαλκιδική και Κασσάνδρα με έπικεφαλῆς τόν καπετάν Μήτρο Λιακόπουλο».

7. Γ. Κ ο ρ δ ά τ ο υ, έ.ά., σ. 734, 736 κ.ά.

μακολύτριας, ποῦ, ὡς γνωστόν, βρίσκεται στὸ δρόμον Βασιλικῶν-Γαλάτιστας, γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ Ἁγώνα¹.

Μαρτυρικόν

φ. 192 ἀριθ. 300

Παρά τῷ ἡμετέρῳ Γραφεῖρ τοῦ Δημοσίου Μνήμονος τῆς νήσου Σκοπέλου, σήμερον παρουσιασθέντες οἱ ὑποσημειούμενοι ὅ,τε κ. Ρήγας Παραθυρᾶς, Κωνσταντῖνος Παραθυρᾶς, Γεώργιος Παπᾶ Κυριτζῆς, Ρήγας Ἰωάννου καὶ Χριστόδουλος Ρήγας, ἅπαντες Κασσανδριανοί, ἐδηλοποίησαν καὶ ὠμολόγησαν ἐνώπιον τῶν προσυποσημειούμενων μαρτύρων ὅτι κατὰ τὸ 1821 = ἔτος, καθ' ὃν χρόνον ἐπολεμεῖτο ἡ πατρίς αὐτῶν Κασσάνδρα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ὃν ἐκεῖ τότε ἐν πλοῖον Μαρτίως, ἰδιοκτησία τῆς κατὰ τὰ μέρη τῆς Θεσσαλονίκης κειμένης Μονῆς ἐπονομαζομένης τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας, ἐχρησάθη πρὸς βοήθειαν καὶ ἀνάγκην τῆς πατρίδος των διὰ πυρπολικόν, τὸ ὁποῖον ἀποφασισθὲν παρὰ τοῦ τότε ἀρχηγοῦ τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων κ. Μανολάκη Σεργίου, ἐγένεε καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς τοιοῦτον, κατὰ τῶν ἐχθρῶν τουρκικῶν πλοίων, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐκτιμήθη παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἀρχηγοῦ κ. Μανολάκη, ἐπὶ χιλιάδες γρόσια, διὰ τὰ πληρωθῆν ἐν καιρῷ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους εἰς τὴν διαληφθεῖσαν μονήν. — Ταῦτα οἱ διαλεφθέντες Κασσανδριανοὶ ὁμολογήσαντες κατ' αἴτησιν τοῦ κ. Μητροφάνου Μοναχοῦ, κοινοβιᾶτου τῆς ρηθείσης μονῆς, εἰς ἐνδειξιν ὑπέγραψαν τὸ παρὸν εἰς τὰς ἡμετέρας πράξεις ἰδιοχείρως. Ἀντίγραφον τοῦ ὁποίου ἐδόθη τῷ αὐτῷ Μητροφάνῳ μοναχῷ ἵνα τῷ χρησιμεύσῃ ὅπου ἀνήκει.

Ἐν Σκοπέλῳ τῇ 9 ἐννάτῃ Ἰουνίου 1831, τριακοστῷ πρώτῳ.

Ἰωάννης Ἰωάννου Μαντεμοχωρίτης μαρτυρῶ
Ἰωάννης Χριστοῦ μαρτυρῶ

Ρήγας Ἰωάννου Παραθυρᾶς
Κωνσταντῖνος Ἰωάννου Παραθυρᾶς
Γεώργιος Παπᾶ Κυριτζῆς
Ρήγας Ἰωάννου
Χριστόδουλος Ρήγας

Ὁ Δημοσίος Μνήμων
Μελαχρινὸς Γιαννιὸς

AΘ. Ε. ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ

ΠΕΡΙ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΕΙΡΑΤΩΝ

Εἰς τὸ τουρκικὸν περιοδικὸν «Belgelerle Turk Tarih Dergisi», τόμ. 3, ἀριθμ. τεύχους 15 (1968), σελ. 62-67, περιέχεται ἄρθρον τοῦ συγγραφέως Mucteba Pügürel μετὰ τίτλον «Adalar Denizinde Rum Korsalariği» ἥτοι «Οἱ Ἕλληνες πειραταὶ εἰς τὴν θάλασσαν τῶν νήσων», ἔθνα παρατίθενται διάφορα ἔγγραφα ἐκ τῶν τουρκικῶν ἀρχείων.

Εἰς τὴν σελίδα 63 τοῦ περιοδικοῦ καὶ εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 38025 παρατιθέμενον ἔγγραφον τοῦ προηγουμένου ἀρχείου τοῦ ἔτους 1820 περιλαμβάνονται οἱ ἐξῆς πολῦτιμες πληροφορίες: «...ὁ ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ Kasımpaşa (Κωνσταντινουπόλεως) Νουρῆς τοῦ Χασεκῆ, συλληφθεὶς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας πειρατὰς ἀχμάλωτος ὁμοῦ μετ' ἄλλων μουσουλμάνων, ἐνθ' ἔπιλον πρὸς τὴν Μεσόγειον, μετεφέρθη εἰς τὴν νήσον Camlica (Σπέτσεια), ὅπου οἱ σύντροφοί του ἐθανατώθησαν, ἐνθ' ὁ ἴδιος ἰσχυρισθεὶς ὅτι δὲν τυγχάνει μουσουλμάνος, ἀλλὰ Γεωργιανὸς, διέφυγε τὸν θάνατον καὶ συνεδέθη φιλικῶς μετὰ τοὺς Ἕλληνας. Ἐπωφεληθεὶς ἀπὸ

1. Γιὰ τὸ μοναστήρι βλ. Π. Παπαγεωργίου, Ἐκδρομὴ εἰς τὴν βασιλικὴν καὶ πατριαρχικὴν μονὴν τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας τὴν ἐν τῇ Χαλκιδικῇ, «Byzantinische Zeitschrift», τ. 7(1898), σ. 57-82, Ἄθ. Παπαδόπουλου-Κεραμέως, Ἡ μονὴ Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας, Β.Ζ., τ. 10 (1901), σ. 193-199.